

[Afghanistan Digital Library](http://afghanistandl.nyu.edu/)

adl0164

<http://hdl.handle.net/2333.1/hdr7sr1b>

This is a PDF version of an item in New York University's Afghanistan Digital Library (<http://afghanistandl.nyu.edu/>). For more information about this item, copy and paste the "handle" URL above into a web browser.

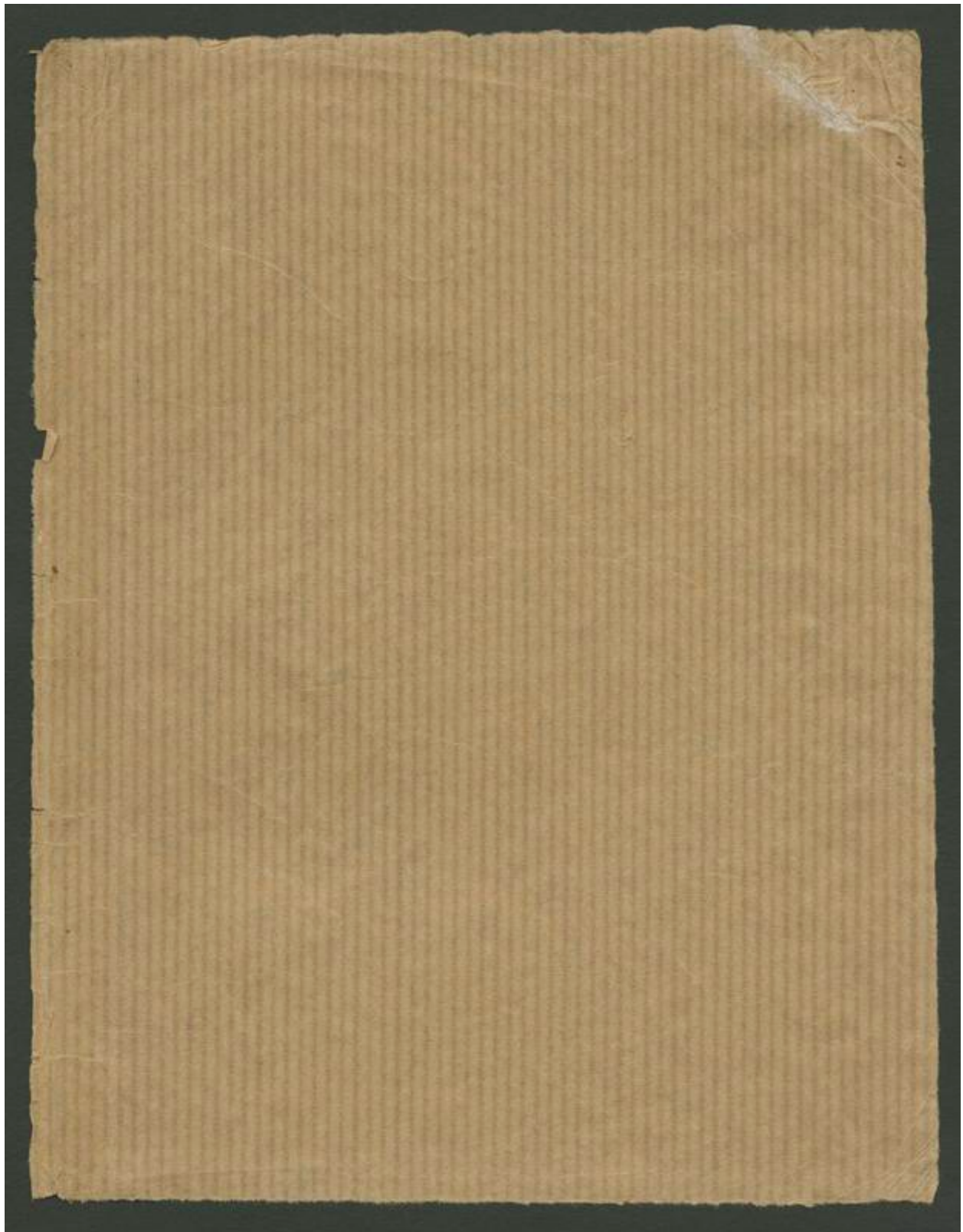
When referring to or citing this item please use the "handle" URL and not this document or the URL from which you downloaded it.

All works presented on New York University's Afghanistan Digital Library website are, unless otherwise indicated, in the public domain. The images available on this website may be freely reproduced, distributed and transmitted by anyone for any purpose, commercial or non-commercial.

NYU Libraries, Digital Library Technical Services, dlts@nyu.edu

شرح الجوان

حصة اول

سلسلہ مؤلفات بیت العلوم مبارکہ حبیب

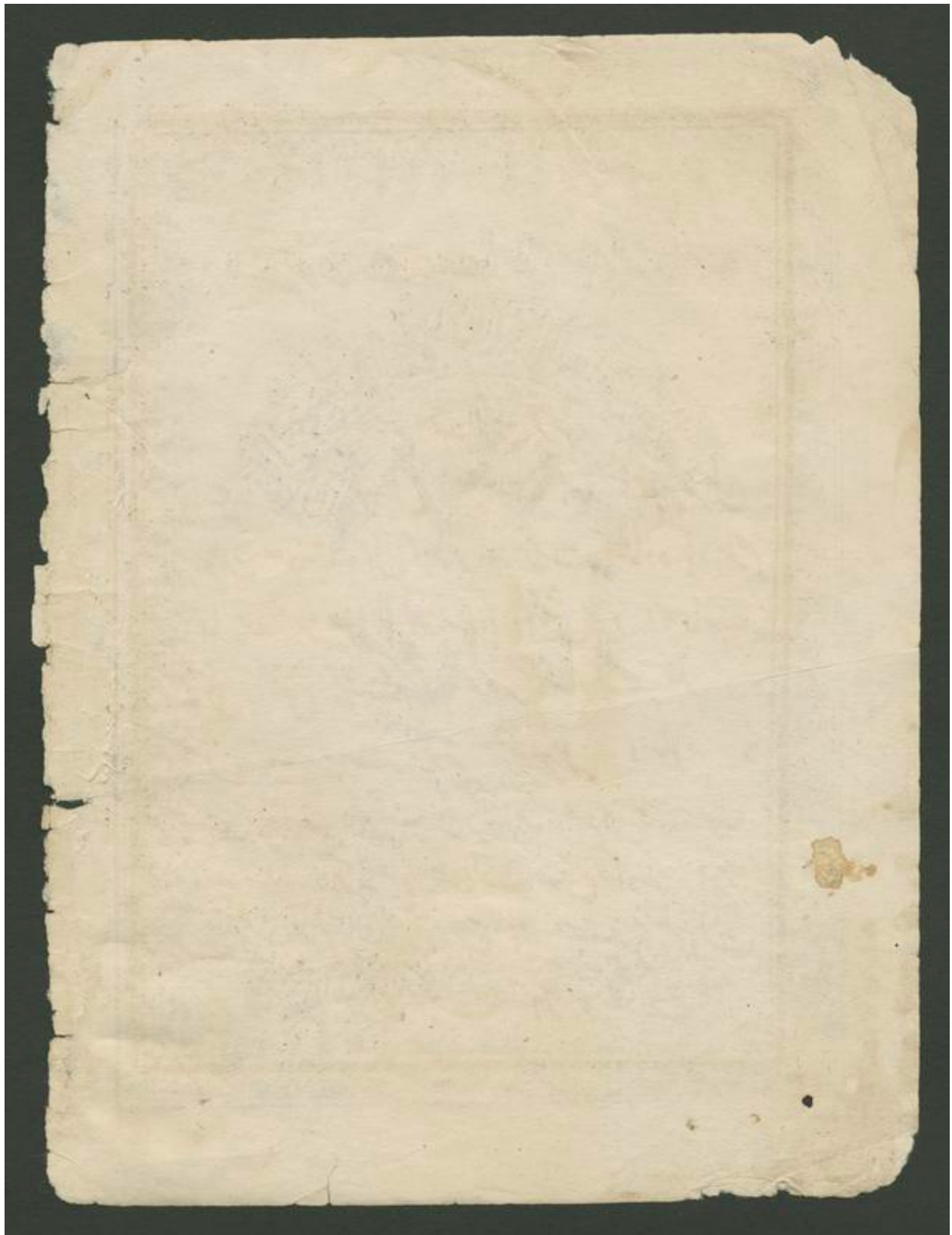

سراج العقائد

حصہ اول

کہ بعد از

تصدیق قاضی القضاات افغانستان و موہامیراہل محکمہ شرعیہ
دارالسلطنہ کابل و محفل میزان التحقیقات الشرعیہ لقرآن مجید سرشود
تعلیم عمومی افغانستان ابی حلیم ربیعہ جلیانیہ نے سال سوم مقرر شدہ
مطبع اسلامیکہ لاہور دیرپو طبع پوشید

بسم الله الرحمن الرحيم
حمد بجد برت عزوجل نعت بید باحمد مرسل
بر روان صحاب و آل کرام در رحمت کشاوه باد مدام
اما بعد بر ضمائ ارباب دانش و اصحاب
بنیش مخفی نیست که عنصر مبارک علم و
دانش بایه حیات قوم خصوص اسلام و
سبب بقای سنت خیر الانام بوده و هست
و جمیع مل عالم و طوائف بنی آدم از
برکت این گوهر بے بها از حنیض ذلت
باوج رفعت ارتقا جسته اند و عقلاے نراں

بعد از تفتیش حقائق امور برین نتیجه
رسیده اند که معرفت خداوندی و انتظام امور
دنیوی و اخروی صرف وابسته دانش است
و بس ❖

و اینکه هر ملتی که از بایه این فضل عاری
بوده از آسایش داین محروم است و نیز مهیت
علم را خداوند متعال و حضرت رسول باکمال
بعالم ایضاح داده و در کلام قدیم کریم
باین نهج ارشاد فرموده شده است وَ قُلْ رَبِّ
ذُذْنِ عِلْمًا و در جای دیگر چنین وَالَّذِينَ أُوتُوا
الْعِلْمَ دَرَجَاتٌ و همچنین حضرت مخر صادق
چنین خبر داده اند الْعِلْمُ حَيَوَةُ الْإِسْلَامِ وَ عِمَادُ
الدِّينِ و در هیچ یک از مذاهب عالم این
قدر تحریر علم موجود نیست که در ملت مقدس

۳
اسلام ورود یافته است و ظاہر است کہ
ترویج این فیض عام در ہر ملت وابستہ
بتوجہ شخص اول و فرد اکمل یعنی پادشاہ
و مربوط بارادۂ اوست و
و چون اعلیٰ حضرت پادشاہ دیانت پناہ
ہدایت آئین اعنی سراج الملہ والدین
امیر حبیب اللہ خان پادشاہ خود
مختار مملکت افغانستان و ممالک محروسہ
آن کہ یارب روزگار دولتش پایندہ و
نکوب اقبال و اہتہش تماندہ باد براے
تربیت و تعلیم کافہ رعایاے قدوی و
جاں نثار و پرورش روحانی صنار و کبار
مملکت خود سرچشمہ این فیض سرمد جاری

و گلستان علم و هنر را آبیاری فرموده
بیت العلوم جمیبیه را در اصل دار السلطنه
دولت خدا داد مفتوح و حقائق علم و ادب
را بواسطه آل مشروح گردانیده از برای
تنتیم این امر خطیر و تکمیل این خطب جلیل
حضرت عالی متعالی نائب السلطنه دولت قوی
شوکت افغانستان را که روح علم و روان
دانش است مامور فرمودند که به قرار ستجا ویز
سر رشته دار تعلیم عمومی افغانستان
که دایره کمالات دانی و والای
تجارب کافی صیغه تعلیم است در ترویج
علم و اشاعت تعلیم مساعی جمیل بکار
برده تنخم دانش را در ملت افغانستان
بکارند و سر رشته دار ممدوح علاوه بر اجزای

۵

مدرسه العلوم جیبیه و شعب متفرقه مدارس
ابتدائیه که برای تعلیم علوم ضروریه و دینیّه
و دنیویّه اطفال مسلمانان باز شده اند و
علاوه بر مدرسه طبّی و کان شناسی و غیره
تالیف خانه را نیز یکی از فروع کماله بت العلوم
مبارکه جیبیه مقرر داشته و امور ذیل را ملحوظ
نمودند:-

۱) تالیف و تصنیف کتب و رسائلی که
در مدرسه العلوم جیبیه و باقی مدارس متفرقه
دولت خداوار در علوم متفرقه تعلیم داده
میشود *

۲) تالیف و تصنیف کتب و رسائلی که
علاوه از کتب تعلیم برای بهبودی و ترقی
ملت و دولت اسلام ضروری باشند *

(۳) انتخاب و ترجمہ کتب و رسائل کے در
ممالک اسلامی دیگر عثمانی و ایران و ہند
بالسہ متفرقہ عربی و فارسی و ترکی و انگریزی
و اردو طبع شدہ تا عموم رعایا کے این دولت
قومی صولت علاوہ بر تحصیل علوم دینیہ و
کمالات جدیدہ در مدارس عمومی از مطالعہ این
مؤلفات مفیدہ نیز خطے وافر گیرند و این سلسلہ
مبارکہ را باسم سلسلہ مؤلفات بیت العلوم
جیبیہ مقرر ساختند۔

لہذا شکرانہ این نعمت عظمیٰ و موہبت
کبریٰ بر کافہ رعیت افغانستان لازم و دعا بقائے
این پادشاہ جوان بخت ہنر پرور بر قاطبہ
ملت اسلام مستحکم است کہ ہموارہ تہنیش
مصروف اشاعت علم و دانش و ضمیر منیش

نخوانان اجراءے ہنر و کیش است و ختم
کلام بر دعالے مزید عمر و اقبال این خسرو
کامگار

و خدیو

نامدار

میرود

اے در بقائے عمر تو خیر جہانیاں

باقی مباد آنکہ نخواہد بقائے تو

المؤلف حقیر قلیل الفہم کثیر التقصیر
عبد اللہ بن عبد اللہ

بسم الله الرحمن الرحيم

سراج العقائد

باید دانست که بر هر انسان به شش
چیز باور داشتن لازم است :-
اول بخدای تعالی - دوم بفرشتگان خدای
تعالی - سوم به کتابهای خدای تعالی - چهارم
به پیغمبرهای خدای تعالی - پنجم بروز آخرت -
ششم بدون اندازه خیر و شر از جانب
حق تعالی *

پس ہر مسلمان لازم است کہ بزبان
گجوید و بدل باور کند این را اَشْهَدُ اَنْ لَا
اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُوْلُهُ
یعنی گواہی مے دہم باینکہ نیست هیچ
مراوار پرستش مگر خداے تعالیٰ و گواہی
مے دہم باینکہ حضرت محمد علیہ الصلوٰۃ
و السلام بندہ و فرستادہ اوست بعد ازاں
بزبان گجوید و بدل باور کند این را اَمْنْتُ
بِاللّٰهِ وَ مَلَائِکَتِهِ وَ کُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ وَ الْیَوْمِ
الْاٰخِرِ وَ الْقَدْرِ خَیْرٍ وَ شَرٍّ مِّنَ اللّٰهِ
تَعَالٰی وَ الْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ یعنی ایمان
آوردم بخداے تعالیٰ و فرشتگان وے و
کتاب ہائے وے و فرستادگان وے و
روز آخرت و ایمان آوردم بہودن اندازہ

نیکی و بدی از جانب خداے تعالی و ایمان
آوردیم به بر آنگیختن بعد از مرگ ۞
آما تفصیل کیفیت باور داشتن به هر یک
از عقائد ششگانه ازین قرار است که اول
بخداے تعالی باور کند باین طریق که وے
تعالی یگانه است بیچ مددگار و مثل و نظیر
ندارد و چیزائی که در دنیا دیده و شنیده
و دانسته می شود بیچ یکی از آنها بخداے
تعالی مانند نیست و بیچ یکی از مخلوقات
نه در ذات و نه در صفات مثلیت دارد ۞
برآے جناب باری تعالی و تقدس شکل
و صورت نیست ۞
از پدر و مادر و پسر و دختر و زن منزّه
است ۞

از خوابیدن و خوردن و آشامیدن و گریستن
و خوش شدن و نغمین شدن پاک است +
نه از کس زانیده و نه کس از وی زانیده
شده است +

نه بجانب بالا و نه بجانب پایین و نه
بجانب پیش و نه بجانب پس و نه بجانب
راست و نه بجانب چپ است + لیکن بر همه
اشیا عالم بوده و همه جا حاضر و ناظر است +
جناب حق تعالی جل شانہ همه مخلوقات را
پیش از آفریدن هم چنان می دانست که بعد
از آفریدن می داند +

جناب حق تعالی بزنده گئی خود زنده است -
و زنده گئی وی از طرف دیگر نیست +
جناب حق تعالی مرگ ندارد و همیشه بوده

و هست و خواهد بود *
جناب باری تعالی هر چه را می خواهد میکند
و هیچ شے مانع مراد او نیست *
توانائی او تعالی بحدی است که آفریدن
کرکس و پشه و آسمان و زمین نزد او
یکسان است *
جناب حق تعالی گویا است - مگر گویائی او
ماند گفتار ما نیست یعنی نه بزبان است و
نه بدهن و حرف *
هر چیز را شنواست لیکن شنیدن او ماند
شنیدن ما نیست یعنی بگوش نیست *
همه چیز را می بیند مگر دیدن او ماند
دیدن ما نیست یعنی بچشم نیست *
دوم به فرشتگان باور کند باین طریق حضرت

حق تعالی را فرشتگان است که امر او را اجرا
می دارند و آنها از صفت مردی و زنی پاک
اند. نمی خورند و نمی آشامند و مانند ما از
گوشت و پوست و استخوان ترکیب نیافته اند.
نزدیک و مقرب همه آنها در نزد حق تعالی
جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و عزرائیل اند.
سوم به کتاب ما حق جل شانہ باور نماید
باین طریق که خداوند تبارک و تعالی جنت
دانا نمودن بنده گان بدین حق بواسطه جبرئیل
علیه السلام براس پیغمبران خود کتاب ما و
صحیفه ما فرستاده است و امر و نهی خود را در
آنها بیان نموده است.

پس براس کسی که امر او را بجا آورد و عده
جنت نموده است و براس کسی که از نهی

او باز داشته نشده است و عصیان ورزیده
است خبر در آوردن دوزخ داده است نسخ
جمله کتاب های حق جل شانہ و عظم برمانہ
قرآن عظیم الشان است و تورات و انجیل
و زبور و باقی صحیفہ های کہ بر انبیاء متفرق
نازل شدہ است نیز کلام الہی است *
قرآن عظیم عند الحاجت بتفاریق نازل
شدہ است و در عرصہ بیست و سہ سال نزول
آن تکمیل یافته است *
قرآن عظیم کلام حضرت حق جل شانہ
است و بواسطہ حضرت جبرئیل بر پیغمبر ما
محمد مصطفیٰ علیہ الصلوٰۃ والسلام بطریق وحی
نازل شدہ است *
تورات بر حضرت موسیٰ علیٰ نبینا و علیہ الصلوٰۃ

والسلام نازل شده است توراتی که الحال
در دست یهود و نصاری است همان تورات
حقیقی نیست بلکه تحریف کلمات آن را درج
باے بسیار نموده اند و آیاتے که بر حقیقت
دین اسلام و پیغمبر ما دلالت واضح مے
کرد اکثر آن را تغیر داده اند *

همچنین چهار حصه انجیل که در دست
نصاری است نه همان انجیل است - که
بواسطه حضرت جبرئیل بر حضرت عیسی نازل
شده است بلکه این چهار انجیل بمنزله کتاب
تاریخ است که بعد از مدت دراز از عروج
حضرت عیسی آسمان تالیف نموده چند
اشخاص است و بر قول آنها هیچ اعتماد
نیست *

زبور بر حضرت داؤد علیہ السلام نازل شدہ
است و ہمیں زبور سے کہ الحال در دست یہود
و نصاریٰ است در بودن آل ہماں زبور داؤد
شک و شبہ کلی موجود است ❖

چہارم : پیغمبران خداے تعالیٰ باور نمایند
بایں طریق کہ جناب حق تعالیٰ برائے نشان
دادن راہ راست بنوع انسان یک جماعہ را
از پیغمبران علیہم السلام کہ اول ایشان حضرت محمد
آدم علیہ السلام است و آخر ہمہ حضرت محمد
علیہ السلام است فرستادہ است و شمار ہمہ
پیغمبراں را خداوند تعالیٰ سے داند۔ پیغمبرانے
کہ در قرآن عظیم ذکر شدہ اند۔ بیت و شش
نفر سے باشند کہ اسمی انہما از منقرار
است ❖

آدم	ادریس	نوح	یهود	صلح
ابراهیم	اسحاق	اسماعیل	یعقوب	یوسف
شعیب	لوط	یهی	زکریا	موسی
هارون	داود	سلیمان	الیاس	الیوت
ایسح	زوالکھل	عیسی	یونس	عزیر

نبی خیر الانام - حضرت محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام
 اما در پیغمبری لقمان و ذوالقرنین و خضر اختلاف
 است بعضی گفته اند که پیغمبرانند و بعضی گفته اند
 که اولیاء اللہ اند

هر قدر پیغمبرانے کہ آمدہ اند ہمہ گی آنها امر و
 نہی حق تعالیٰ را برائے امتان خود خبر داده
 اند و افضل آنها و محبوب رب العالمین محمد صلی
 اللہ علیہ وسلم است

جميع پیغمبران از گناه و خطا و دروغ و حیانت

پاک مے باشند *

بعد از پیغمبر ما علیه السلام بیچ پیغمبر
آمدنی نیست و پیغمبر آخر الزمان است *
در مکہ مکرمہ تولد مبارک ایشان پدید آمده
است * و در سن چهل سالگی وحی خدا بتوسط
حضرت جبریل نزد وے آمده * و در شصت
و سه سالگی از دار فنا به دار بقا رحلت نموده
اند - معجزات وے بسیار است *

بعد از رسول اکرم افضل امت حضرت
ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ است *
بعد از اہل حضرت عمر فاروق است رضی اللہ
عنہ *

بعد از اہل حضرت عثمان وے النورین است
رضی اللہ عنہ *

۲۰
بعد ازاں حضرت علی مرتضیٰ رضی اللہ عنہ

است *

ہمہ صحابہ حضرت رسول مقبول را دوست

مے داریم *

کسانیکہ باوے ہجرت کردہ اند و کسانے کہ

نصرت وے را در تائید دین نموده اند ہمہ را

بدل و بجان محبوب مے داریم *

پنجم بروز آخرت باور نماید باین طریق کہ

انسان بعد از مردن بواسطہ تکمیل اجزا باز

زندہ مے شود و روح وے واپس بقالب

وے رجوع مے کند *

سوال منکر و نکیر کہ دو ملک مہیب و

ہولناک مے باشند و در قبر از ہر انسان

سوال از پروردگار و دین مے کنند حق است

عذاب قبر- و صراط- و میزان- و بهشت- و دوزخ
حق است در روز محشر شفاعت انبیا و اولیا
در حق گناه کاران است حق است *
جمله مخلوقات از قبرهای خود برخاسته در
میدان محشر جمع می گردند و دفتر اعمال هر
شخص در دستش داده می شود و ذره ذره
اعمال نیک و بد و می میزان سنجیده می شود
و مقدار آن ظاهر می گردد *
همه مردمان بر پل صراط می گذرانند- پس
اهل جنت به سهولت تمام بران گذشته به جنت
می درایند و اهل دوزخ به دوزخ می افتند *
شخص مومن اگر چه فاسق باشد در دوزخ
ابدی نخواهد ماند اگر حق تعالی خواهد او را عفو
می کند *

در روز آخرت حق مظلوماں از ظالماں گرفته
مے شود و عدالت حق تعالی برپا شده در
حق هیچ کس ضیاع نمے آید *
جناب حق تعالی در قبر برائے مردہ نوع
از زندگی مے دهد کہ بآن دریافت لذت و الم
را نموده مے تواند *
عذاب قبر برائے عامہ کفار و فاسقان و گناه
کاران مؤمنان حق است *
ایں دنیا فانی شونده است و ترتیب و انتظام
آن خراب شدنی است و قیامت برپا شدنی
است *
قبل از روز قیامت یک دفعہ ہمہ مخلوقات
مے میرند کہ بغیر ذات پاک باری تعالی دیگرے
زنده نمے ماند و باز پس زنده مے شوند *

ششم بیودن اندازه خیر و شر از جانب خدا
تعالی باین طریق باور کند که در دنیا هر چیزی
که واقع می گردد وابسته باراده و ایجاد خداوندی
است و هر بنده را در کارهای خود اختیار کردن
و ناکردن از جانب او تعالی داده شده است
و بنده بهر جانب خیر و شر که قدرت خود را
منتوجه نماید اگر اراده الهی باشد بر مقتضای
اراده بنده همان مطلوب بنده را خلق می
کند و بنده بمطلوب خود می رسد پس هرگاه
همان مطلوب بنده مطابق رضای الهی باشد
در حساب طاعت محسوب می گردد و برای بنده
ثواب همان اراده و توجه حاصل می شود - و
اگر مخالف رضای الهی باشد گناه شمرده
می شود و بنده مستحق عذاب می شود فقط

پس وقتی که مسلمان بامور مذکوره باور نموده
و اقرار کرد لازم است که بفرض بودن نماز
و زکوة و روزه و حج نیز باور نماید و اقرار
کند *

پس اول بفرضیت نماز باین طریق باور
و اقرار کند که خداوند تعالی بر هر مسلمان
مکلف در شبانروز پنج وقت نماز بشراط متعینه
فرض گردانیده است *

هرگاه مسلمان آن را فرض نداند از مسلمانی
مے برآید و هرگاه بے عذر شرعی ادا نسازد
فاسق و گناهکار مے گردد *

دوم بفرضیت زکوة باور و اقرار نماید که
خداے تعالی بر هر شخص مسلمان مکلف که
مال وے با اندازه متعینی که در شرع شریف

۲۵

مقرر شده است برسد و شرائط مقررہ شرع شریف
موجود گردد زکوٰۃ را فرض گردانیده است *
ہر گاہ فرضیت آن را قبول نکند از مسلمانی
مے برآید و ہر گاہ عمل آن را ننماید فاسق و
گناہ گار عظیم مے شود *

سوم بفرضیت حج بیت اللہ اقرار و باور
کند کہ خداے تعالیٰ بر ہر مسلمان مکلف کہ
قدرت رفیق را داشتہ باشد و شرائط شرع انور
موجود باشد یک دفعہ در عمر خود زیارت بیت اللہ
را فرض گردانیدہ است ہر گاہ آن را قبول
نکند از مسلمانی مے برآید و اگر عمل آن را
ترک کند فاسق مے شود *

چہارم بفرضیت روزہ ماہ رمضان المبارک
باور و اقرار کند کہ خداے تعالیٰ بر ہر مسلمان

مکلف در سال یک ماه که ماه مبارک رمضان
باشد روزه را از طلوع صبح صادق تا غروب
آفتاب بشرائط مقررہ فرض نموده است ہر گاہ
کسے بغیر عذر شرعی ہمہ روزہ ماہ مذکور را یا
روزے را ازان بخورد فاسق مے گردد و ہر گاہ
فرضیت آن را قبول نکند از مسلمانی مے برآید
این بود عقاید ضروریہ اہل سنت و جماعت
کہ بر ہر انسان یاد کردن و یقین دانستن آن
فرض و لازم است۔ و بر پدران و اختیارداران
اطفال لازم است کہ در ابتدائے نشوونماے
اطفال ہمیں عقاید مبارکہ را باطفال خود یاد
کنند و درجہ بدرجہ ساعی باشند تا معنی آنها
را فہمیدہ و اقرار زبان و باور داشتن دل
کہ شرط صحت ایمان است ہر دو حاصل شود۔

۲۶
و هر یک از افراد انسان که از دین
دیگر به دین اسلام مشرف گردد
نیز لازم است که همین عقاید را بزبان
بگوید و بدل باور کند و علاوه بر آن از همه دین
ها غیر از دین اسلام بیزار شود تا مسلمان کامل
او را گفته شود باخر رسید حصه اول سراج
التقاید: اَللّٰهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ عَقَائِدِ الْفِرَقِ
الضَّالَّةِ وَ شَبَبَتْنَا عَلَى عَقَائِدِ اَهْلِ
السُّنَّةِ وَ الْجَمَاعَةِ اٰمِيْن ۞

نقل دستخط قاضی القضا صا

ایں رسالہ از ابتدا تا انتہا از ملاحظہ ایں بندہ
مرگاہ الہ و فضائل بنیان میر غلام محمد کہ از طرف محفل
میزان التحقیق وکیل شدہ بود گذارش یافتہ ہمہ
مسائل آں صحیح مے باشد

دستخط قاضی القضاات دستخط میر غلام محمد خاں

رئیس محفل میزان التحقیق

الشرعیہ

مہر قاضی محکمہ عسکر مہر نائب قضاے محکمہ شرعیہ کابل

ملا عبد المجید

ملا نظام الدین

مہر نائب قضاے کابل

ملا سید احمد

